

MYRS 24.01.2024 § 19

8/04.03.01/2024

Asian esittely

Vastuuviranomainen: Pohjois-Pohjanmaan liitto

Tavoiteohjelma: Uudistuva ja osaava Suomi 2021 – 2027

Toimintalinja ja hallinnonala: TL 2 ja OKM

Erityistavoite: 2.1

Hakemusnumero: 403484

Hakija: Oulun yliopisto

Toteutusaika: 1.2.2024 – 31.12.2026

Toteuttamisalue: Oulu, Kuusamo, Nivala ja Ii

Hankekuvaus (tarve, tavoitteet, toimenpiteet):

Viime vuosina on tunnistettu tarve vähentää ulkovalaistukseen kuluvaa energiaa ja häiriövalon negatiivisia vaikutuksia ympäristölle, eliöstölle ja ihmisille. Tämä asennemuutos on tärkeää myös ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja hiilineutraalisuuteen siirtymisen kannalta. Toisaalta valaistukseen liittyy paljon positiivisia arvoja, jotka ovat tärkeitä ihmisen hyvinvoinnille ja kaupunkiympäristöille: valaistus tukee toimintoja ja mahdollistaa turvallisen liikkumisen; hyvin suunniteltu valaistus kasvattaa turvallisuuden tunnetta. Valo tuottaa ihmisille elämyksiä valotaideteosten muodossa ja sen merkitys ymmärretään myös kaupunkikuvan luomisen, arkkitehtuurin korostamisen ja kaupunkiympäristön tunnelmallisuuden näkökulmasta. Huonosti suunniteltu valaistus voi vuorostaan olla ongelma niin turvallisuuden kuin viihtyisyyden näkökulmasta, energiankulumisen lisäksi.

Kaupunkivalaistuksen suunnittelun ja toteutuksen prosessit ovat kaupungeissa ja kunnissa usein jäsentymättömiä ja vaikeasti hallittavia, koska valaistus aiheena vaatii monialaista asiantuntemusta ja organisaatioissa harvoin on sitä kattavasti edustettuna. Pimeät tai vähemmän valaistut alueet ovat usein suunnittelemattomia alueita, eräänlaisia pimeän ajan katvealueita. Tarvitaan uutta strategista pimeän ja hämärän suunnittelua ja uusia suunnittelu- ja toteutusprosesseja osallistavine kumppanuuksineen, jotta luodaan positiivista kaupunkipimeää ja ekologisesti ja sosiaalisesti kestävällä tavalla suunniteltuja, miedommin valaistuja alueita, jotka antavat tilaa valotaiteelle ja elämyksellisille pimeän ajan kokemuksille.

Kestävän pimeän kumppanuudet -hankkeen tavoitteena on:

- 1) tutkia ja kehittää suunnittelun ja toteutuksen keinoja luoda ympäristöihin hyviä ja turvallisia pimeyden ja hämärän kokemuksia ja sitä kautta muuttaa suunnittelustrategioita kohti hiilineutraaliutta.
- 2) kehittää erilaisia osallistamisen ja yhteistyön malleja valaistuksen suunnittelu- ja toteutusprosesseissa ja arvioida niitä ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden sekä pimeän ajan ympäristön laadun näkökulmista.
- 3) pilotoida ”Kestävän pimeän toteutuksia” eli pysyvien kehitysalueiden tai väliaikaisten, valotapahtumiin liittyvien kohteiden kehittämistä positiivisiksi pimeiksi paikoiksi, joihin yhdistyy alueen identiteetin ja tarinoiden esiin nostaminen valotaiteen ja elämyksellisen, miedon valaistuksen avulla.
- 4) rakentaa pilottikohteiden suunnittelu- ja toteutusprosessien avulla alueen elinvoimaisuutta, yritystoimintaa ja työllisyyttä tukevia ekosysteemejä.
- 5) lisätä tietoisuutta ja osaamista Pohjois-Pohjanmaan kaupunki- ja kuntaorganisaatioissa laadukkaan ja kestäväen kaupunkivalaistuksen ja kaupunkipimeän suunnittelusta, tilaamisesta ja toteutuksesta sekä kehittää arviointimenetelmiä, jotka huomioivat eri kestävyuden tasot.

Hankkeen tuloksena syntyy arvioituja kaupunkivalaistuksen toteutuksen, osallistamisen ja kumppanuuksien malleja; menetelmiä arvioida suunnitelmia ja toteutettuja kaupunkiympäristöjä ympäristön laadun, kaupunkilaisten kokemusten ja kestävyuden näkökulmista; ja suunnittelua ohjaavaa tietoa pimeisiin ja miedosti valaistuihin ympäristöihin liittyvistä kokemuksista ja merkityksistä. Kestävän pimeän pilottikohteet esittelevät energiankulutusta pienentäviä ja pimeän kauden hyvinvointia lisääviä ratkaisumalleja ja synnyttävät alueen elinvoimaisuutta, yritystoimintaa ja työllisyyttä tukevia ekosysteemejä. Hankkeen tuloksena on tiedon lisääntyminen kestävästi suunnitellun kaupunkivalaistuksen merkityksestä ja siihen liittyvän osaamisen kasvu. Hankkeen hyötyihin kuuluu kaupunkivalaistuksen energiankulutuksen pieneneminen, valosaasteen ja häiriövalon väheneminen ja pimeän ajan ympäristön laadun parantaminen.

Kokonaiskustannusarvio (€):

Henkilöstökustannukset: 293 689

Välilliset kustannukset: 117 475

Kustannukset yhteensä: 411 164

Kokonaisrahoitus suunnitelma (€):

Haettu EAKR- ja valtion rahoitus: 328 930

Kuntien rahoitus: 30 000

Muu julkinen rahoitus: 40 234

Yksityinen rahoitus: 12 000

Rahoitus yhteensä: 411 164

Hankearviointi, pisteet: 42/62 p.

Maakuntaohjelman toimintalinja: KT 4 C.

Valmistelija: Heikki Laukkanen, 050-9180035

Esitys

Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää:

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö puoltaa hanketta rahoitettavaksi Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta.

Päätösesityksen perustelut:

Hanke toteuttaa Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelman toimintalinjaa 2. ”Hiilineutraali Suomi” ja erityistavoitetta 2.1 ”Energiehokkuustoimenpiteiden edistäminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen”. Ohjelma-asiakirjan mukaisesti hankkeella tuetaan energiatehokkuutta ja siihen kytkeytyvän uusiutuvan energian käyttöä edistävä TKI-toimia. Hankkeella tuetaan mm. tutkimusperusteisten toimintamallien sekä demonstraatio-, tutkimus-, pilotointi- ja oppimisympäristöjen kehittämistä. Hanke on Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2022 - 2025 kehittämisteeman ”Kansainvälisesti houkutteleva ja menestyvä Pohjois-Pohjanmaa” mukainen ja toteuttaa erityisesti painopistettä ”Verkostoitunut innovaatiotoiminta ja vahvat ekosysteemit ja TKI-toiminta”.

Päätös

Päätösesitys hyväksyttiin.